

ОСВІТА НА ПОГРАНИЧЧІ. ПОЛІКУЛЬТУРНА ШКОЛА

**Світлана Сисоєва, д.пед.н., проф.,
академік НАПН України**
Президія НАПН України
м. Київ, Україна

Україна є найбільшою країною в Центральній-Східній Європі, яка межує з сімома країнами: Польща, Угорщина, Словаччина, Румунія, Молдова, росія і білорусь. З 27-ми регіонів України, включаючи тимчасово окуповані АР Крим та Севастополь, 16 регіонів межують із іноземними державами. Загальна протяжність українського кордону становить біля 7 тис. кілометрів. Звернемо увагу на те, що найбільша протяжність кордону (2295 км) приходить на кордон з росією, далі у протяжності кордону: Молдова (1222 км), білорусь (975 км), Румунія (613 км), Польща (542 км), Угорщина (136 км), Словаччина (98 км). На сухопутну ділянку кордону припадає майже 5700 км. Після початку російської агресії 24 лютого 2022 року майже 21% території України окуповано.

Подані цифри переконують, що до пограничних територій України (пограниччя) має бути особлива увага щодо соціально-економічних і політичних аспектів їх життєдіяльності, зокрема і в контексті організації освіти. Загальновідомо, що освіта є найбільш масовим інститутом суспільства, який охоплює всі верстви населення від дошкільного до дорослого віку, має найефективніший вплив на формування свідомості суспільства і кожної людини, особливо у дитячому і молодому віці. За таких умов організація освіти на пограниччі має враховувати особливості цих регіонів, зокрема культурні, мовленнєві, соціально-економічні, а також особливості вирішення проблем формування національної ідентичності та національно-патріотичного виховання.

На сьогодні проблема пограниччя в Україні вивчається у контексті парадигми простору (О. Кривицька), особливостей окремих територій пограниччя (Л. Вахніна). Дискурс пограниччя знаходимо у соціокультурних дослідженнях (Л. Бутенко, Г. Красовська, Я. Верменич). Розглядається проблема пограниччя в зарубіжній етнології (Г. Щербій). Педагогічні аспекти дослідження пограниччя – поодинокі (О. Алексєєва, Л. Бутенко). Отже дослідникам освітньої галузі варто приділити більшу увагу освітнім про-

блемам пограниччя, тим більше, що під час воєнного стану такі проблеми набувають особливого звучання.

Внаслідок переміщення (у зв'язку з повномасштабним вторгненням росії в Україну) значної кількості українських дітей в інші країни Європи, зокрема Польщу, польські дослідники посилили дослідження функціонування польських шкіл на пограниччі та в середині країни, оскільки кожна польська школа, приймаючи українських дітей, стала інклюзивним маленьким пограниччям. У польському педагогічному просторі з новими акцентами стали вживати термін «полікультурна школа». Дослідження, здійснене нашими польськими колегами, «Разом у класі. Діти з України у польських школах» дозволило виявити потенціали та виклики у розбудові полікультурної школи, які, на нашу думку, можна враховувати в освітньому процесі шкіл українського пограниччя. Заслуговує на увагу висновок, що полікультурна школа – «це інша освітня система», яка незважаючи на певну схожість, все ж відрізняється від звичайної школи в середині України. І це саме по собі є викликом. Варто зазначити, що для польських дослідників проблеми полікультурної школи не є принципово новими, оскільки дослідженням міжкультурної освіти і комунікації, впровадженню принципу полікультурності в польській освіті завжди надавалася значна увага у польській педагогічній науці. На наш погляд, саме це забезпечило досить успішну адаптацію українських дітей у польських школах. Робимо висновки!

Ключові слова: пограниччя, освіта на пограниччі, міжкультурна освіта, полікультурна школа.

Література

Разом у класі. Діти з України у польських школах: Потенціали та виклики у розбудові полікультурної школи в контексті війни. Думка вчителів: Звіт про дослідження. (2023). Фонд «Школа з класом» (Польща), Національна академія педагогічних наук України (Київ). Педагогічна думка.